

Naar een andere manier van herdenken van de vierde mei

De interviewer: Als u Hitler tegen kwam wat zou u tegen hem zeggen?

Hans Keilson : Wat is er toch met u gebeurd toen u nog een kleine jongen was?

Op vier mei gedenken wij de slachtoffers van de tweede wereldoorlog. Maar wat is de zin van het herdenken als wij blind willen blijven voor de waarheid over de oorzaak van de wreedheid die plaatsvond en dwaasheid in stand willen houden? Inzicht in de verbanden lijkt mij de beste bescherming te bieden om herhaling van kwaad in zijn vele vormen en gradaties te voorkomen en onze wereld daarmee een stuk veiliger en liefdevoller te maken.

Maar wat zijn die verbanden zou de lezer zich af kunnen vragen. Welnu, wreedheid komt niet uit de lucht vallen en het zit ook niet in de genen. Het is volstrekt ondenkbaar dat een kind dat met vriendelijkheid, respect en empathie benaderd wordt door zijn ouders later in staat is zijn of haar haat uit te leven op onschuldige mannen, vrouwen en kinderen. Want we weten inmiddels dat wreedheid zich vormt in het brein van een kind dat wreed behandeld wordt in de vormende periode van het brein, zijn eerste drie levensjaren. Deze kennis mogen we op geen enkele manier bagatelliseren, verzwijgen of ontkennen omdat het gaat om vaststaande feiten zoals hersenscans laten zien van kinderen die te weinig liefde kregen. Ze laten een achtergebleven groei zien van de emotionele structuren wanneer in deze cruciale jaren de hersenen, in graden van ernst, beschadigd raken.

Op een dag als de vierde mei zou de link tussen *liefde* en *vrede* in de speeches niet mogen ontbreken omdat zoveel mensen geleden hebben onder de jarenlange opgekropte haat van het kleine kind die voortwoekerde in een volwassene die gebrek had aan liefde in zijn vroegste jaren.

Om inzicht te krijgen in de verbanden en de dynamiek van gevoelens en emoties te begrijpen is het onvermijdelijk om een van de grootste taboes hiervoor eerst te doorbreken. Die van *het vierde gebod: eert uw vader en uw moeder*. Een gebod dat het gevolg is van te weinig liefde en het kind de gedragingen van zijn ouders is gaan vergoelijken of idealiseren zodat het later zegt: 'ik heb het zo goed gehad vroeger'. Hoe moeilijk het kan zijn 'het taboe van liefde voor je ouders' te doorbreken is te zien in de documentaire *Hitlers kinderen* die op 2 mei (2013) op tv werd uitgezonden. Hierin komen nazaten aan het woord van enkele belangrijke

nazimisdadigers, zoals Frank, Himmler, Göring en Höss. Niklas Frank, zoon van Hans Frank vertelt dat hij vanuit 'einem inneren Drang' 'schon 30 Jahre' onderzoek doet of hij toch niet ergens iets zal vinden waaruit blijkt dat zijn vader ook nog iets goeds gedaan heeft en er verzachtende omstandigheden kunnen gelden. Want, net als ieder ander kind wilde hij dat zijn ouders van hem hielden. Hij geeft toe dat ook bij hem diep van binnen heel sterk 'das vierte Gebot' en dat hij 'immer wieder etwas zu überwinden, um diesen Befehl zu ignorieren'. Het gegeven dat hij al 30 jaar onderzoek doet naar het verleden van zijn vader in de hoop iets 'gutes' te vinden laat zien dat het gekwetste zelf nog niet geheeld is. Want iets goeds vinden, bijvoorbeeld dat vader toch misschien één leven gered zou hebben, betekent immers nog geen liefde. Meer dan bij de andere verwanten in de documentaire het geval is toont Frank zijn geheel gerechtvaardigde woede jegens zijn vaders *dad*en, maar voor een *innerlijk* deel kan hij niet zijn woede voelen en beleven en kan daarom niet helen: Het verlangen naar liefde.

Ook uit de woorden van de kleinzoon van Höss klinkt een geschonden integriteit door want hij kan de woede niet voelen noch beleven jegens zijn vader die hem met slaag en afwijzing verbood een voelend mens te worden. De onvoorwaardelijke liefde van het kind Rainer voor zijn vader (en moeder) toont hoe hij de schuld en verantwoordelijkheid voor de wreedheid van zijn ouders als kind op zich is gaan nemen en zich bezig is gaan houden met de daden van zijn grootvader om vaders nalatigheid aan liefde 'goed' te maken. Maar als ook hij in staat zou zijn de woede ten volle te beleven dan zou hij eindelijk zijn *eigen* leven kunnen leiden. Want als volwassene is niemand meer aangewezen op de liefde van zijn ouders, maar voor een kind ligt dat geheel anders. Bewust beleven van de woede voor de onvervulde kindbehoefte aan bescherming, vriendelijkheid, respect en empathie is wel het belangrijkste helende element de idealisering en daarmee ook het vierde gebod op te heffen.

Doorbreken van dit taboe zie ik als een van de belangrijkste stappen naar het verkrijgen van wereldvrede. Want om werkelijk van het verleden te leren hebben wij de waarheid nodig. Ontkenning of verzwijgen van de feiten draagt bij aan een irrationeel functionerende samenleving. Ten minste overal waar de gelegenheid zich voordoet dienen we het verband tussen liefde en haat aan de orde te stellen en daar lijkt mij de dodenherdenking op de vierde mei bij uitstek de gelegenheid voor.

Liliane Rombout

Ravenstein, 5 mei 2013